

S. ŠOHAJ, *Žena s voćem*. Zagreb, Moderna galerija

od analitičke studije do spontane improvizacije. Sažetost izraza i usredotočenost na osnovne naglaske zapažaju se poglavito na njegovim crtežima u boji, akvarelima i gvaševima (*Nôtre Dame*, 1975; *Pont Sully*, 1977; *Hyde park*, 1981). U nizu autoportreta suptilno tumači vlastiti lik i njegove mijene, uvjetovane unutrašnjim proživljavanjem (*Autoportret*, 1982). U najnovijemu razdoblju pojavljuju se zvučni kromatski naglasci na tonski prigušenim površinama (*U čast Prokofjeva*, 1985–87), a geometrijska se arabeska sve više osamostaljuje. Aktovi u interijeru povezuju melankolično raspoloženje i putenost oblika, a izražajnost se postiže deformacijama tijela ili neuobičajenim kompozicijskim rasporedom (*Akt s paravanom*, 1987). U sličnome duhu slika figuralne prizore u krajoliku, posve sažetih oblika i kontrastne rasvjete (*Ljudi u prirodi I*, 1987). Osjetljivost za kromatski prijelaz i kolorističku nijansu, uz smirenu opservaciju i čvrstu konstrukciju, obilježuju vedute Dubrovnika, Cavtata i Hvara. — Samostalno je izlagao u Parizu (1952), Beogradu (1963), Splitu (1963), Vinkovcima (1969), Karlovcu (1969) i Zagrebu (1968–69, 1978, 1988, 1991).

LIT.: R. Putar, O. Postružnik, F. Šimunović i S. Šohaj, ČIP, 15. X. 1958. — G. Gamulin, Slavko Šohaj, Zagreb 1962. — I. Zidić, Slikari čistog oka — neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. — Z. Rus, Slavko Šohaj, u katalogu: Postojanost figurativnog, Zagreb 1987. — S. Špoljarić, Slavko Šohaj (katalog), Zagreb 1988. — G. Gamulin, Slavko Šohaj, Zagreb 1991. Ž. Sa.

ŠOJAT, Antun, slikar (Prčanj, 6. X. 1911 — Zagreb, 10. X. 1974). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1939 (M. Tartaglia). U ranome razdoblju osjećaju se u njegovu djelu odjeci intimizma i cézannističke gradnje volumena (*Mrtva priroda sa zelenim tanjurom*, 1950). Poslije toga slika krajolike iz Boke kotorske karakterističnim zatvorenim crtežom i pastoznim namazima tamnomodre intonacije (*Kotorska brda*, 1965; *Kuće uz more*, 1973; *Pejzaž iz Boke*, 1974). Njegovi sažeti oblici ispunjeni su dramatično-ekspresivnim ugođajem i osjećajem monumentalnosti. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1960) i Splitu (1962). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1977.

LIT.: M. Peić, Antun Šojat — retrospektiva 1934–1974 (katalog), Zagreb 1977. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. Ž. Sa.

ŠOJAT, Vesna, slikarica (Zagreb, 19. III. 1945). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1968 (I. Šebalj). Širokim plohami bjeličastih i sivih tonova slika krajolike tematski vezane uz Boku kotorsku te crkve i zidine (*Kameni pejzaž*, 1976; *Bočna apsida*, 1983; *Okovano brdo*, 1994). Radi kao lik. pedagoginja. — Samostalno izlagala u Križevcima, Zagrebu, Kotoru, Solinu i Velikoj Gorici.

LIT.: Z. Jurčić, Vesna Šojat (katalog), Zagreb 1977. — B. Baljkas, Vesna Šojat (katalog), Zagreb 1980. — J. Škunca, Voljena Boka (katalog), Velika Gorica 1994. K. Ma.

ŠOJLEV, Duško, slikar (Skoplje, 23. VI. 1930). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1954 (A. Mezdijić). Naslikao nekoliko ciklusa vezanih uz inspiracije iz Makedonije (*Oplakivanje*, *Ispraćaj pečalbara*) i iz okolice Karlovca (*Vode i magle*, *Strašila*). — Samostalno je izlagao u Zagrebu,

Beogradu, Skoplju, Varšavi, Subotici, Somboru, Ivanić Gradu i Karlovcu. Bavi se ilustriranjem knjiž. djela i grafičkim oblikovanjem.

LIT.: P. Skutari, Duško Šojlev (katalog), Karlovac 1986.

R.

ŠOLMAN, Mladenka, povjesničarka umjetnosti (Split, 28. XII. 1933). Diplomirala je povijest umjetnosti i filozofiju u Zagrebu 1961. Bila je umj. voditeljica Galerije »Forum« u Zagrebu 1969/70. Od 1970. muzejska savjetnica Moderne galerije u Zagrebu (zbirka slikarstva prve pol. XX. st.). Istražuje modernu i suvremenu hrv. umjetnost. Osim monografija objavila je mnogobrojne kritike i osvrte u novinama i časopisima (*»Vjesnik«*, *»Republika«*, *»Život umjetnosti«* i dr.). Priredila je više od sedamdeset izložaba s katalozima (F. Vaić, 1970; Ž. Hegedušić, 1971; B. Ružić, 1972; K. Hegedušić, 1973; I. Friščić, 1977; Z. Čular, 1979; Z. Vrkljan, 1984). Suautorica je izložbe »Nova hrvatska umjetnost« (Zagreb 1993).

BIBL.: Zagrebački salon 1966, Republika, 1966, 7–8; Suvremena hrvatska umjetnost — poslijeratno razdoblje, ibid., 1967, 10; Novije slikarstvo Krste Hegedušića, ŽU, 1969, 9; Petar Hadži Boškov, ibid., 1971, 15–16; Fritz Wotruba, ibid.; Kiparstvo, u katalogu: Krička retrospektiva »Zemlja«, Zagreb 1971; Krsto Hegedušić (katalog), Zagreb 1973; Branko Ružić, Zagreb 1977; Marijan Trepše, ŽU, 1976, 24–25; Apstrakne tendencije u Hrvatskoj 1951–1961 (katalog sa Z. Rusom), Zagreb 1981; Ljubomir Stahov, Zagreb 1982; Boris Dogan, Zagreb 1985; Miroslav Kraljević, u katalogu: Memorijalna izložba slika Josip Račić — Miroslav Kraljević 1885–1985, Zagreb 1985; Marijana Muljević (katalog), Zagreb 1988; Zorislav Drempećić Hrčić, Zagreb 1989. R. He.

ŠOLTA, otok u srednjodalm. arhipelagu Z od otoka Brača. Prvi se put spominje kod Pseudo Skilaka (← IV. st.) pod imenom *Olyntha*, Rimljani ga nazivaju *Solenta*, a u Splitskome statutu iz 1312. pojavljuje se pod imenom *Solta*. Otok je bio naseljen već u prapovijesno doba, o čemu svjedoče nalazi neolitičkoga te brončanodobnog oružja i keramike. Iz ilir. razdoblja očuvane su mnogobrojne gradine (*Gradina* kraj Donjega Sela, *Vela straža* kraj Gornjega Sela — plato s obrambenim zidovima, brdo *Gradac* između Grohota i Gornjega Sela — zidovi dugi 10 m), a evidentirano je više grobnih tumula (*Mala straža* kraj Grohota, *Mirine* — *Grebine* nedaleko od Donjega Sela). U rim. je doba otok bio gusto nastanjen, o čemu svjedoče nalazi arheol. materijala (novac, tegule, fibule, epigrafski spomenici), ostaci arhitekture i grobova. Na nekoliko su položaja otkriveni sklopovi zidova koji su pripadali rim. gospodarskim zgradama (*Mirine* kraj Donjega Sela, uvala Banje u Rogaču, Banje ili Banda kraj Donjega Sela, Pod Mihovil Z od Donjega Sela), a na nekoliko mjesta neidentificirane zgrade, neke i s ostacima mozaika (Studenac kraj Donjega Sela, Banje u Rogaču). Na više lok. nađeni su ostaci sarkofaga, dijelovi stela, amfore i drugo posuđe. Evidentirano je i nekoliko ant. sidrišta i luka (Stipanska, Banja).

Iz ranokršč. su razdoblja otkriveni ostaci dviju crkava. To su velika bazilika sa S strane današnje župne crkve u Grohotama i crkva na otočiću Stipanskoj ispred Maslinice. Bazilika u Grohotama je jednobrodna građevina longitudinalne osnove s apsidom na I strani; na Z se strani nalazio narteks. Uz juž. zid bazilike otkrivena je krstionica. Pokraj bazilike je nađeno više kamenih ulomaka oltarne pregrade koji se datiraju u V–VI. st. Bazilika na otočiću Stipanskoj četverokutne je osnove s apsidom na ist. strani, s dvije pravokutne prostorije na sjev. i narteksom na zap. strani. Na Z strani otočića iznad uvale Donjega boka nađeni su grobovi. Po stilskim karakteristikama bazilika pripada razdoblju V–VI. st. Ranokršč. bazilika nalazila se vjerojatno i na mjestu današnje crkve Sv. Jele kraj Donjega Sela, u kojoj ranokršč. sarkofag i danas služi kao oltar, a ostaci ranokršč. zida vidljivi su na dijelu juž. i sjev. pročelja.

Do danas je u cijelosti očuvana srednjovj. crkva Sv. Mihovila, smještena između Grohota i Gornjega Sela. Crkva ima polukružnu apsidu, a na vrhu pročelja zvonik na preslicu; presvođena je gotičkim svodom. Načinom gradnje i klesarskom opremom crkva pripada građevinama na prijelazu iz romanike u gotiku (potkraj XIV. st.). Osobito su vrijedne freske očuvane u unutrašnjosti crkve: u kaloti je oslikan Deisis, na trijumfalnome luku lik Sv. Mihovila. Premda su kompozicije i sadržaj uzeti iz biz. umjetnosti, ipak se u pojedinostima taj utjecaj ne osjeća, a neki detalji (Marijina odjeća, valovita kosa) podsjećaju na tal. slikarstvo. Freske se datiraju u XIV. st. Vjerojatno je iz istoga doba bila i crkva Sv. Petra u uvali Nečujmu, očuvana samo u temeljima. Još jedna srednjovj. crkva bila je na mjestu današnje crkve Gospe pod borima iznad Stomorske. Tu se nalazio i benediktinski samostan, više puta spominjan u ispravama XIII–XV. st.

Na otoku je bilo više kula sagrađenih za obranu naselja. Najveća se očuvala usred Grohota, sagrađena vjerojatno u XVII. st. Četverokatna

građevina od pravilno klesana kamena ima male četverokutne prozore (po tri u jednom redu), a završava zupčastim vijencem. Ostaci jedne kule vidljivi su u Gornjemu Selu, a kula u uvali Rogaču vjerojatno je iz XVIII. st. U uvali Maslinici nalazi se dvorac Martinis-Marchi. Obitelj Marchi je u XVII. st. sagradila kulu četverokutne osnove, a u XVIII. st. dograđena je kuća koja s četiri strane zatvara dvorište. Nad ulaznim je vratima obiteljski grb i natpis iz 1708. Od mnogobrojnih šoltanskih crkava ističu se neorenesansna crkva Sv. Stjepana u Grohotama iz 1942. i reprezentativna crkva Sv. Ivana Krstitelja u Gornjemu Selu iz XIX. st. Skladna župna crkva Sv. Martina u Donjem Selu starija je građevina (posvećena 1750). Župna crkva u Srednjemu Selu, Sv. Nikola u Stomorskoj i crkva Bl. Dj. Marije u Nečujmu sa skromnim zvonnicima na preslicu nastavljaju tradiciju nekadašnjih malih crkava u šoltanskim naseljima. Od slikarskih se ostvarenja ističu tri oltarne slike: »Bl. Dj. Marija i sveci Roko, Stjepan i Lovro« u župnoj crkvi u Grohotama, rad P. de Costera; »Bl. Dj. Marija i sveci Martin i Ivan Krstitelj« u župnoj crkvi u Donjem Selu, rad istoga majstora te »Prikazanje u hramu« u župnoj crkvi u Srednjemu Selu, djelo A. Zuccara. Od suvremene arhitekture najzapaženije je apartmansko naselje *Nečujam-Centar*, na kojemu je vidljiva povezanost s tradicionalnim mediteranskim graditeljstvom (arh. I. Udovčić, 1984).

LIT.: T. Marasović, Starokršćanska bazilika na Stipanskoj kod Šolte, VJAH, 1961—62. — D. Vrsalović, Kartice kulturno-historijskih spomenika otoka Šolte, Split 1969. — F. Oreb, Zaštita kulturno-historijskog naslijeđa na otoku Šolti, Vjesti MK, 1975, 1—6. — I. Fisković, O ranokršćanskoj arhitekturi na otocima Braču i Šolti, Arheološki radovi i rasprave, VIII—IX, Zagreb 1982. — F. Oreb, Starokršćanska bazilika u Grohotama na Šolti, Peristil, 1983, 26. — Otok Šolta (monografija), Zagreb 1990. J. Bil.

ŠONJE, Ante, povjesničar umjetnosti i arheolog (Novalja, otok Pag, 10. V. 1917 — 5. II. 1981). Diplomirao 1952. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je doktorirao 1965 (*Sakralna arhitektura Poreštine od njenog početka do kraja srednjeg vijeka*). Od 1953. kustos i sve do kraja života ravnatelj Zavičajnoga muzeja Poreštine u Poreču. Bavio se kulturnim naslijeđem Istre i Novalje, posebno ranokršć. i srednjovj. istarskim crkv. graditeljstvom. Vodio arheol. istraživanja u Istri (Slavenska cesta u Poreštini, ranobiz. bazilika Sv. Agneze u Muntajani), na Rabu i Krku.

BIBL.: Zavičajni muzej Poreštine, Bulletin JAZU, 1957, 2; Nalazi rimskog natpisa na Caski kod Novalje na otoku Pagu, Živa antika (Skopje), 1958, 2; Poreč (vodič), Poreč 1961, 1; 1970; Nepoznati rimski natpisi iz sjevernog dijela otoka Paga, Živa antika (Skopje), 1961, 1; Kompleks prve bazilike na području Eufrazijane u Poreču, Bulletin JAZU, 1962, 1—2; Antički natpisi u Poreštini poslije Drugog svjetskog rata, Živa antika (Skopje), 1962, 1; Prehistorijski nalazi poslije Drugog svjetskog rata u Poreštini, Jadranski zbornik, 1963—65; Pag, zaboravljeni otok, Dometi, 1969, 5; Arheološka istraživanja na području Eufrazijeve bazilike u Poreču, Jadranski zbornik, 1966—69; Novi nalazi starokršćanske i ranosrednjovjekovne arhitekture u Poreštini, Histria archaeologica, 1970, 2; Slavenska cesta u Poreštini, Rad JAZU, 1971, 360; Spomenici narodnooslobodilačke borbe Poreštine, Zbornik Poreštine, I, Poreč 1971; Predeufrazijeve bazilike u Poreču, ibid.; Problematika zašтите Eufrazijeve bazilike u Poreču, ibid.; Romanička bazilika sv. Marije u Vršaru, ibid.; Tri prehistorijska predmeta iz Kalinovca, Podravski zbornik, Koprivnica 1975; Žminj i Žminjština, Žminj 1976; Poreč — Eufrazijeve bazilike (vodič), Poreč 1977; Ranobizantska bazilika sv. Agneze u Muntajani kod Poreča, Jadranski zbornik, 1976—78; Starokršćanski sarkofazi u Istri, Rad JAZU, 1978, 381; Bizant i crkveno graditeljstvo u Istri, Rijeka 1981; Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb 1982; Biskupski dvor građevnog sklopa Eufrazijeve bazilike u Poreču, Peristil, 1982, 25; Starohrvatska crkva sv. Foške kod Žminja u Istri, ibid., 1987, 30; Starokršćanska bazilika kod Omišlja na otoku Krku, Krk 1990 (Krčki zbornik 21).

LIT.: V. Jurkić-Girardi, In memoriam — dr. Ante Šonje (1917—1981), Vjesti MK, 1981, 1—2. V. Fo.

ŠOPOT, selo kraj Benkovca. Na položaju *Crkvina* pod Grubića glavicom otkriveni su ostaci ranosrednjovj. crkve, te ulomci oltarne pregrade s pletenim ukrasom i dijelovima natpisa. Posebno su važni ulomci natpisa na dijelu grede i zabata pregrade zbog toga što se tu spominje knez Branimir, i to kao »comes« i »dux« Hrvata. Uz crkvu je otkriveno groblje koje je bilo u uporabi IX—XVI. st. Među grobnim nalazima najbrojniji je bio nakit, a otkrivene su i ostruge te dvije keramičke posude.

LIT.: Lj. Karaman, Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Zagreb 1930. — Isti, Živa starina, Zagreb 1943. — Ž. Rapanić, Bilješka uz četiri Branimirova natpisa, SHP, 1981. — V. Delonga i T. Burić, Šopot kod Benkovca, predromanička crkva i srednjovjekovna nekropola, Arheološki pregled (Beograd), 1985. Z. Gu.

ŠOSTERIĆ, Milan, arhitekt (Vršac, 4. IX. 1942). Studirao na Arhitektonskome fakultetu u Skoplju (1961—63), diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1967 (V. Turina). Otada neprekidno djeluje u Zagrebu kao projektant pri različitim arhitektonskim biroima, a 1993. osniva vlastito projektantsko poduzeće. Sedamdesetih godina projektira velik broj industrijskih i upravnih zgrada među kojima se ističu tvornice kruha u Makarskoj (1971), Murskoj Soboti (1975), Vukovaru (1976) i u Rogaškoj Slatini (1979). Kreativnim arhitektonskim oblikovanjem nastoji

M. ŠOSTERIĆ, tvornica kruha u Makarskoj

nadići banalnu jednostavnost arhitekture sličnih funkcionalnih građevina. Tu fazu zaključuje poslovno-pogonskom zgradom »Elektre« u Ulici Kršnjavoga u Zagrebu, koja je vrhunac autorova tumačenja odnosa suvremene arhitekture i povijesnoga urbanoga konteksta. Među realizacijama iz 80-ih godina ističe se poslovno-pogonska zgrada Gradskoga telefona u Palmotičevu ul. u Zagrebu (1987) koju dematerijalizacijom volumena diskretno uklapa u prostor unutrašnjosti donjogradskoga bloka. Izvedbom stambeno-poslovne zgrade u Petrinjskoj 9 (1995) bitno utječe na postojeću arhitektonsku i urbanu strukturu Donjega grada.

LIT.: A. Pasinović, Elektra u Zagrebu ili repatica sedmog desetljeća, Arhitektura, 1981, 178—179. — I. Maroević, Arhitektura sedamdesetih godina u Hrvatskoj, ibid. — G. Gamulin, Posljednje sklonište, ČIP, 1982, 348—349. — A. Pasinović, Nakon dvadeset godina, Arhitektura, 1983, 184—185. — A. Laslo, Konstrukcija dekonstrukcije ili lik stvari koje dolaze, ibid., 1988, 204—207. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945—1985, Arhitektura, 1986, 196—199. — F. Vukić, Zadovoljstvo u kontekstu, ŽU, 1993, 52. F. Vu.

ŠOSTERIĆ, Ladislav, slikar (Saršoni kraj Rijeke, 12. VIII. 1933). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1956 (I. Šebalj). Bio je lik. pedagog u Rijeci (1959—66), od 1966. scenograf u riječkome Kazalištu lutaka. Slika nostalgične kompozicije u duhu fantastičnoga i magičnoga realizma, s morem kao metaforom postojanja (*Vrata poezije*, 1963; *Snaga mora*, 1970; *Povratak u stari kraj*, 1980). — Samostalno izlagao u Labinu, Malinskoj, Rijeci i Opatiji.

LIT.: I. Zidić, Nadrealizam i hrvatska likovna umjetnost (katalog), Zagreb 1972. — I. Ekl, Ladislav Šosterić (katalog), Rijeka 1976. — Ista, Ladislav Šosterić, Sinteza, 1988, 79—82. Ž. Sa.

ŠPANIĆ, Nikola, graditelj i klesar (Korčula, XIV—XV. st.). Dovršio s bratom Franom i Blažom Andrijećem renesansni zvonik franjevačke crkve Sv. Marije u Hvaru. God. 1499. izvodi u Zadru s P. Meštričevićem dvije balkonade na palači Saladina Soppea i nadgrobni spomenik nadbiskupa Mateja Vallaressa, a s Nikolom Alegretovim i Markom Radinovićem 1508. kapelu Sv. Roka u crkvi Sv. Šimuna. Vjerojatno je on »majstor Nikola iz Korčule« koji 1508. gradi u Zadru renesansno pročelje crkve benediktinki Sv. Marije.

LIT.: V. Brusić, Zvonik franjevačke crkve sv. Marije od Milosti u Hvaru, VJAH, 1932, str. 391. — C. Fisković, Zadarska renesansna crkva sv. Marije, Prilozi — Dalmacija, 1956, str. 124—28. — Isti, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, str. 27, 60 i 75. — I. Petricoli, Renesansna pregradnja crkve sv. Marije u Zadru, Zadarska revija, 1967, 2—3, str. 180. — Isti, Prilozi poznavanju renesanse u Zadru, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1969, 8, str. 87—92, 95—98. D. Kt.

ŠPOLJARIĆ, Stanko, povjesničar umjetnosti i lik. kritičar (Zagreb, 14. IX. 1947). Diplomirao je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1973, od kada je kustos u Umjetničkome paviljonu u Zagrebu. Priredio mnogobrojne tematske i monografske izložbe. Uz tekstove predgovora kataloga (I. Rabuzin, Lj. Njerš, E. Kovačević, M. Jakubin, S. Šohaj, R. Petrić, J. Botteri-Dini) autor je monografija *Tomislav Ostojica* (Zagreb 1992), *Tihomir Lončar* (Zagreb 1995). Dugogodišnji suradnik u radioemisiji »Govorimo o likovnoj kulturi«.

ŠREPEL, Ivo, likovni kritičar (Zagreb, 19. III. 1899 — Lepoglava, logor, kraj III. 1945). Studirao je filozofiju u Zagrebu, Beču, Pragu i Parizu, gdje je diplomirao. U Zagrebu je bio nastavnik na Glumačkoj školi (do 1927), tajnik drame i redatelj HNK (1928/29), spiker i komentator Radio Zagreba (1929—40) te upravitelj Moderne galerije od 1940. do uhićenja 1944. — Pratio je hrvatski lik. život u »Jutarnjem listu« (1929—40) i drugim peri-